



บุคลิกภาพ (Personality)

บุคลิกภาพ หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป เป็นลักษณะรวมของบุคคลนั้น อันประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงออก และลักษณะเฉพาะภายในของบุคคล บุคลิกภาพเป็นผลรวมของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) ของ Sigmund Freud

1. โครงสร้างของบุคลิกภาพ

- อิด (Id) เป็นพลังที่ติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด จะผลักดันให้คนเราทำสิ่งต่างๆ ตามหลักของความพึงพอใจ (Pleasure Principle) โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงในสังคม และไม่มีการอดกลั้นไว้
- อีโก้ (Ego) เป็นพลังที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นตัวตอบสนองความต้องการของอิดโดยยึดถือหลักของความเป็นจริง (Reality Principle) เป็นระบบโครงสร้างบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงการใช้สติปัญญาของบุคคลในการผสมผสานโลกของความต้องการกับโลกของความเป็นจริง
- ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นพลังจิตที่เกิดขึ้นหลังจากการอบรมขัดเกลาทางสังคม ทำงานโดยยึดหลักมโนธรรม (Conscience Principle)

พลังจิตทั้งสามอย่างนี้จะทำงานไม่แยกจากกันอย่างเด็ดขาด พลังใดมีอิทธิพลมากที่สุดบุคคลก็จะมีบุคลิกลักษณะโน้มเอียงไปในทิศทางนั้น ในความคิดของ فروยด์ คนที่มีสุขภาพจิตดี อีโก้จะต้องเข้มแข็งที่สุดเพื่อที่จะประสานระหว่างอิดกับซูเปอร์อีโก้ได้ ผู้ที่โครงสร้างอีโก้อ่อนแอจะมีปัญหาทางจิตประสาท

2. พัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development)

- ขั้นปาก (Oral Stage) - แรกเกิด- 1 ขวบ
- ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) 2-3 ขวบ
- ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic Stage) 3-5 ขวบ
- ระยะเฉื่อย (Latency Stage) 6-12 ขวบ
- ขั้นเพศเจริญพันธุ์ (Genital Stage) 12 ปีขึ้นไป

2. ทฤษฎีจิตวิทยาส่วนบุคคล (Individual Psychology) ของ Alfred Adler

เขาเชื่อว่ามนุษย์มีจุดมุ่งหมายและมีความหวัง ไม่ใช่จมปลักอยู่กับอดีตที่เสียๆ เปลี่ยนไม่ได้ อย่าง فروยด์ ประเด็นสำคัญที่ Adler กล่าวถึงบุคลิกภาพคือ ความด้อยและความเด่น (Inferiority & Superiority) เขาเชื่อว่าการที่คนพยายามชดเชยปมด้อย ความอ่อนแอ หรือความล้มเหลว ทำให้มนุษย์ยึดสู้เพื่อเอาชนะปมด้อยนั้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของตน



3. ทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ (Analytical Psychology) ของ Carl Jung

เขาเชื่อว่ามนุษย์มีจิตไร้สำนึกกรวม ซึ่งหมายถึงความทรงจำที่มนุษย์ได้สะสมมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานและถ่ายทอดกันมาเรื่อยๆจากบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า Archetypes เขายังได้กล่าวถึงสิ่งที่แฝงอยู่ในบุคลิกภาพ 4 อย่าง คือ

- เพอร์โซนา (The Persona) เป็นพฤติกรรมในเชิงบทบาททางสังคมที่มนุษย์จะแสดงออกตามสถานการณ์ที่กำหนด
- เพคแฝงเร้น (The Anima & The Animus) ทำให้บุคคลมีความสมดุลในตัวเองในเชิงบุคลิกภาพ
- เงาในใจ (The Shadow) เป็นจิตไร้สำนึกซึ่งซ่อนอยู่ในตัวบุคคล มักแสดงออกมาเป็นความฝัน
- การแสดงออกและการเก็บตัว (Extroversion & Introversion)

4. ทฤษฎีของ Carl Rogers

มองมนุษย์ในแง่ดีและสูงส่ง เขาเชื่อว่าตัวผลักดันพฤติกรรมทั้งหลายนั้นอยู่ในตัวของบุคคล เขาเน้นว่าการมองตนเอง (Self-Concept) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแบบของบุคลิกภาพ ทฤษฎีของเขาชื่อ ทฤษฎีตัวตน (Self Theory) ซึ่งเชื่อว่า บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นเช่นไร เกิดจากตัวตน 3 ลักษณะ คือ ตัวตนตามการรับรู้ (perceived self หรือ self-concept) ตัวตนตามที่เป็นจริง (real self) และตัวตนในอุดมคติ (ideal self) ตัวตนทั้ง 3 อย่างนี้หากตรงกันค่อนข้างมาก บุคคลจะมีบุคลิกภาพมั่นคง แต่ถ้ามีความแตกต่างและขัดแย้งกันสูง บุคคลก็จะสับสนและอ่อนแอด้านบุคลิกภาพ

5. ทฤษฎีของ Karen Horney

ให้ความสำคัญต่อชีวิตในวัยเด็กเล็ก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก การขาดความรักความอบอุ่น และการได้รับการปฏิบัติอย่างโหดเหี้ยมทารุณ จะสร้างความวิตกกังวลในเด็ก ทำให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ นอกจากนี้ฮอร์นายังได้แบ่งคนออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะการเผชิญปัญหา คือ

- ประเภทเข้าหาคน (moving toward people)
- ประเภทหนีหน้าคน (moving away from people)
- ประเภทสู้คน (moving against people)

6. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและตัวเสริมแรงภายนอก Skinner ผู้นำของแนวคิดนี้ถึงกับเสนอการสร้างสังคมในอุดมคติเพื่อสร้างให้มนุษย์มีบุคลิกภาพตามที่สังคมต้องการ



การประเมินบุคลิกภาพ

1. การใช้แบบสำรวจ (Personality Inventory)

- แบบทดสอบ 16 PF (16 Personality Factor) ของแคทเทลล์ ใช้ประเมินลักษณะต่างๆ ของบุคคลเพื่อใช้ในการเลือกอาชีพและแนวโน้มการเป็นโรคจิต-ประสาท

- แบบสำรวจบุคลิกภาพรวมมินนิโซต้า (Minnesota Multiphasic Personality Inventory : MMPI) ประกอบด้วยคำถาม 550 ข้อ สร้างขึ้นเพื่อวินิจฉัยพฤติกรรมแปรปรวนทางจิต

- แบบสำรวจทางจิตวิทยาของแคลิฟอร์เนีย (California Psychological Inventory : CPI) มีคำถาม 480 ข้อ ใช้วัดลักษณะนิสัยต่างๆ และวัดบุคคลที่ไม่มีปัญหาทางจิตเวช

2. การใช้แบบทดสอบ Projective Tests

เป็นแบบทดสอบที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ปัจเจกบุคคลแสดงออกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกทัศนคติ และแรงกระตุ้นที่เขาไม่รู้ตัวหรือไม่เต็มใจที่จะแสดงให้เห็น

- **The Thematic Apperception Test (TAT)** สร้างโดย Henry Murray (1938) ผู้รับการทดสอบจะถูกบอกให้แต่งเรื่องเกี่ยวกับรูปภาพต่างๆ ที่ผู้ทดสอบให้ดู ในเรื่องราวที่แต่งขึ้นเหล่านี้ บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นความขัดแย้ง อารมณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ครอบงำชีวิตของเขา

- **The Rorschach Inkblot Test** ประกอบด้วยรอยหมึก 10 รอย ผู้ตอบจะต้องบรรยายภาพที่เห็นว่าคล้ายหรือเหมือนกับอะไรบ้าง

ทั้งสองแบบทดสอบนี้ ผู้ทดสอบจะต้องได้รับการฝึกและมีความชำนาญพิเศษทั้งการให้การทดสอบ การให้คะแนน และการแปลผล แต่ Projective Tests มักถูกวิจารณ์จากนักจิตวิทยาบางกลุ่มว่ามีความเที่ยง (reliability) และความตรง (validity) ต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- เต็มศักดิ์ คทวณิช. จิตวิทยาทั่วไป กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2550.
- โยธิน ศันสนยุท และคณะ. จิตวิทยา กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533.
- นพมาศ อึ้งพระ. ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.



คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของบุคลิกภาพ
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของบุคคล
3. จงอธิบายถึงการทำงานของพลังงานทางจิต 3 ระบบซึ่งเป็นโครงสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ตามแนวคิดของ Freud
4. ปมด้อยมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลอย่างไรในทัศนะของ Adler
5. ในทัศนะของ Horney ประสบการณ์วัยเด็กแบบใดบ้างที่จะส่งผลให้เกิดความผิดปกติทางจิตประสาทเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่